

Raxmonqulova Maftunaxon Toxirjon qizi

FarDU 1-kurs doktaranti

Ganiyeva Dildora

FarDU Ingliz tili kafedrası dotsenti, filologiya fanlari doktori

NOVERBAL MULOQOTNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Annatsiya: Ushbu maqolada noverbal muloqotning o‘ziga xos xususiyatlari xususan imo-ishora tili va uning nutqdagi o‘rni haqida atroflicha ma’lumotlar berilgan.

Kalit so‘zlar: Noverbal muloqot, tana tili, imo-ishoralar,

Аннотация: В данной статье представлена подробная информация об особенностях невербального общения, в частности, языка жестов и его роли в речи.

Ключевые слова: Невербальное общение, язык тела, жесты,

Til jamiyatdan va jamoadan tashqarida tasavvur qilib bo'lmaydigan ijtimoiy hodisadir. Buni imo-ishoralar tili bilan ham bog'lash mumkin, chunki imo-ishora ham tilning tarkibiy qismidir va alohida tana harakati sifatida ijtimoiy mahsulotdir. Bu fikrlarni quydagicha ifodalash mumkinki, odam irsiy emas, balki motorli ko'nikmalar va tananing plastikligi ega mavjudotdir va u muloqot qilar ekan beixtiyor tana tilini ham ishlatadi.

Shu bilan birga, ma'lum bir jamiyatda mavjud bo'lgan tana tili uning har bir a'zosi tomonidan o'zlashtiriladi va ma'lum bir tana uchun tabiiy bo'ladi. Shunday qilib, imo-ishora tili ma'lum bir shaxs tomonidan til imkoniyatlaridan individual foydalanishga asos bo'ladi. Imo-ishoraning ushbu xususiyatlarini inobatga olib J.Lgambep tomonidan berilgan ta'rif juda aniq ekanligiga ishonch xosil qilamiz: "Imo-ishora - yaratilish va ijro o'rtasidagi narsadir".

Boshqa har qanday til kabi, imo-ishora tili ham vaqt o'tishi bilan o'zgarishi mumkin. Imo-ishoralardagi o'zgarishlar ko'pincha jamiyat a'zolari tomonidan sezilmasdan sodir bo'ladi, ammo ma'lum bir daqiqada bu o'zgarish sodir bo'lganligi, imo-ishora tili boshqacha bo'lib qolganligi inkor etilmaydi.

Bu holatni D.Granin quyidagicha ta'riflaydi: "Har bir zamonning o'ziga xos imo-ishoralari, yurish-turishi, ta'zim qilish, qo'l tutish, choy ichish, gapirish usullari bor. Elliginchi yillarda odamlar o'ttizinchi yoki yigirmanchi yillardagidan boshqacha yo'l tutishgan.

Imo-ishora tili ham ijtimoiy hodisa bo'lganligi sababli, boshqa tillar kabi o'rganishga bo'ysunadi: imo-ishora taxminan "kommunikativ ishonirish" deb atash mumkin bo'lgan narsaga ega. Agar tana faoliyati so'zlarga zid bo'lsa, u holda so'zlar qaratilgan muloqot ishtirokchisi imo-ishoralar nima deganiga ko'proq ishonadi.

Zamonaviy muloqot tadqiqotchisi J.Ollvud shunday yozadi: "Agar nazorat qilish nisbatan oson bo'lgan so'zlar va yuz ifodalari hamda nazorat qilish ancha qiyin bo'lgan ovoz intonatsiyalari va tana xatti-harakatlari o'rtasida ziddiyat yuzaga kelsa, u holda "Biz ongli ravishda nazorat qilish qiyinroq bo'lgan narsaga ishonamizdi. To'rtinchidan, imo-ishora odamlar o'rtasidagi bevosita muloqotda katta rol o'ynaydi. To'g'ridan-to'g'ri muloqot yuz ifodalari, ovozli intonatsiyalar, imo-ishoralar va sherikning tashqi ko'rinishi ta'siri ostida rivojlanadi - nutqning so'zlari va mazmunidan kam emas. Biz gapiradigan so'zlarni, asosan, og'zaki bo'lmagan signallarga asoslanib tanlaymiz:

suhbatdoshning bizga aytilgan so'zlarga qanday munosabatda bo'lishi, uning ijtimoiy identifikatsiyasi, shaxsiyati, biz uning imo-ishoralaridan o'qigan hissiy holati haqidagi ma'lumotlarga tayanamiz.

Aynan shu ma'noda J. G. Mid imo-ishoralar yordamida muloqot ishtirokchilari bir-biriga moslashadi, deydi. U imo-ishorani uning bajaruvchining bundan keyin o'zini qanday tutishini ko'rsatuvchi belgi sifatida tushunadi: "Ongli muloqot – imo-ishoralar orqali belgiga aylanganda yuzaga keladi.

Imo-ishoralar ma'lumotning oqilona emas, balki hissiy qismini ko'proq ifodalaydi. J.Ollvud yozganidek, "imo-ishoralar va ovoz intonatsiyalari his-tuyg'ularni va biror narsaga munosabatni ifodalashning qulay, o'z-o'zidan va tabiiy usulidir. Balki ular bizning asosiy ifoda vositamizdir

Bu, ayniqsa, muloqotda so'zlar va imo-ishoralarning bir vaqtning o'zida mavjudligi bilan seziladi. So'zlar aqlga, imo-ishoralar hislarga murojaat qiladi. Keyin, vaziyatning hissiy komponenti o'zining chegarasiga yetganda, so'zlar sukunat bilan qoplanadi va imo-ishoralarga aylanadi. Ko'pgina yorqin misollarni klassik adabiyotda topish mumkin.

Masalan: "Jimjitlik hukm surmoqda. Men uning qo'lini ushlab turishda davom etdim va unga qaradim. Opa hamon butun vujudi kichrayib, qiynalib nafas olar va yig'lamaslik, qaynayotgan ko'z yoshlarini ushlab turmaslik uchun sekingina pastki labini tishlardi... Men unga qaradim; uning qo'rqqoq harakatsizligida ta'sirchan darajada ojizlik bor edi: u charchoqdan zo'rg'a stulga o'tirdi va endigina unga yiqildi. Yuragim erib ketdi... "Asya" dedim zo'rg'a eshitilib qoldim... Vaqti-vaqti bilan xo'rsinishga o'xshagan titroq ovoz eshitildi va sochlarimga bargdek titrayotgan zaif qo'l teginishini his qildim. Men boshimni ko'tarib, uning yuzini ko'rdim. Qanday qilib birdan o'zgardi! Undan qo'rquv ifodasi g'oyib bo'ldi, nigohi qayoqqadir uzoqqa borib, meni ham o'zi bilan birga olib bordi, lablari biroz ajralgan, peshonasi marmardek oqarib, jingalaklari shamol ularni orqaga uloqtirgandek orqaga siljidi. Men hammasini unuttim, uni o'zimga tortdim – qo'li itoatkorlik bilan itoat qildi, butun vujudi qo'li ortidan tortildi, yelkasidan ro'mol dumalab tushdi, boshi esa jimgina ko'ksimga yotib, yonayotgan lablarim ostida yotardi.

Til dastlab ma'lum bir munosabat edi - ko'rinish, tananing va uning qismlarining harakati - boshqa shaxslar o'z xatti-harakatlarini moslashtirishi kerak bo'lgan yaqinlashib kelayotgan ijtimoiy harakatni ko'rsatadi." To'g'ridan-to'g'ri muloqotda imo-ishoraning ulkan ahamiyati imo-ishoraning aloqani uzluksiz qilish qobiliyati bilan oqlanadi, ya'ni agar og'zaki til faqat so'zlovchi va tinglovchi (muallif va o'quvchi) mavjud bo'lganda, bo'lganida ishlaydi.

Ko'rinadigan plastmassada ifodalangan ekstraverbal muloqot bir vaqtning o'zida ikkita qarshi ma'lumot oqimini o'z ichiga oladi: "men qanday gapiraman va tinglayman, va siz qanday gapirasiz va tinglaysiz". Ko'pgina hollarda, masalan, o'qituvchi talabalar bilan muloqot qilganda, bu xususiyat katta ahamiyatga ega, chunki bu o'quvchilarning yangi materialni idrok etishga qanchalik tayyorligini, ular qanchalik qiziqishlarini ko'rishga yordam beradi va bu orqali o'rganishni yanada muvaffaqiyatli boshqaradi. jarayon. Ko'rib turganimizdek, bizning imo-ishoralarimiz tasodifiy emas, faqat muayyan vaziyat tomonidan yaratilgan; nafaqat individual shaxsiy fazilatlarga, tananing tajribasiga va uning plastikligiga bog'liq emas. Imo-ishoralar asosan jamiyat tomonidan oldindan belgilanadi: tanani ushlab turishning umumiy usuli, tana texnikasi, ramziy imo-ishoralar va tananing ko'rinishi jamiyatdan jamiyatga farq qiladi. Bu bizga jamiyatga xos imo-ishora tili haqida gapirish imkoniyatini beradi. Darhaqiqat, har bir jamiyatning o'ziga xos imo-ishora tili bor va boshqa jamiyatlardan farq qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Michael C. Corballis, Language as gesture, University of Auckland, 8 August 2009.
2. Jens Allwood, Bodily Communication Dimensions of Expression and Content, University of Gothenburg. January-2002
3. Stephen Jolly, Understanding body language: Birdwhistell's theory of kinesics, University of Cambridge, September 2000